

ei pe lângă puterile garante, să se aplice protocoalele din aprilie și septembrie 1859, care precizau cazurile de intervenție ale Porții în Principate. Ea cerea anume trimiterea unui comisar turc însoțit de delegații ziselor puteri; nu preciza însă ce anume infracțiune se comisese în Principate. La această cerere, cabinetul din Londra și Viena au răspuns afirmativ, dînd instrucțiuni ambasadurilor lor la Constantinopol să sprijine, fără vreo altă cercetare, dezideratul Porții. Cabinetul din Paris a pretins însă ca mai întîi Turcia să precizeze ce anume infracțiune se punea în sarcina României și apoi să se vadă dacă această infracțiune cade sub prevederile protocoalelor din aprilie și septembrie 1859. Față de această cerere, guvernul turc s-a gîndit să conexeze chestiunea tranzitului armelor cu aceea a votului Camerii asupra veniturilor bunurilor mănăstirilor închinat. Manevra, așa cum am arătat mai sus¹, n-a reușit. Față de acest eșec, ambasadorul Austriei, sprijinit de acela al Angliei, a insistat că e necesară totuși trimiterea unui comisar turc în Principate, dat fiind că guvernul român nu observă capitulațiile existente; sudiții austriei în România — pe care ambasadorul îi evalua cu totul exagerat la 260 000 — sînt supuși, susținea el, la continue nedreptăți, în materie de justiție; e momentul, conchidea acest ambasador, să se puie capăt unor asemenea abuzuri². Nici această argumentare n-a convins însă pe reprezentanții Rusiei, Franței, Italiei și Prusiei să se asocieze la cererea Porții. Față de această situație și pentru a se da totuși o satisfacție formală guvernului turc, ambasadorul Franței a propus la consfătuirea ce a urmat unui dîneu la legația Angliei ca să se ceară, atît lui Cuza, cît și lui Mihail Obrenovici, să trimită cîte un comisar la Constantinopol care să dea Porții explicațiile necesare în legătură cu tranzitul armelor. Trimiterea unui comisar turc în Principate, adăuga ambasadorul Franței, nu i se părea indicată, deoarece ea putea da naștere, din cauza surescitării spiritelor, la primejdii și complicații greu de aplanat. Agentul nostru ad-interim prevenise, într-adevăr, atît pe ambasadorul Franței, cît și pe însărcinatul cu afaceri al Rusiei, « că sosirea unui comisar turc în Principate ar provoca fără îndoială turburări și ar da naștere unui scandal pe care guvernul n-ar putea să-l reprime ». Urmarea acestei propuneri a ambasadorului francez a fost scrisoarea pe care ambasadorul englez, Henry L. Bulwer, a trimis-o lui Cuza la 21 ianuarie 1863, din Constantinopol. Scrisoarea, inedită, este, sub o aparență amicală, tare în fond și urmărește să obțină date care, prin natura lor, dacă ar fi fost comunicate în mod exact, erau suficiente pentru a pune pe domn și guvernul țării într-o situație dificilă. Ambasadorul englez începe prin a arăta că chestiunea armelor care au trecut prin România preocupă în mod firesc Sublima Poartă și Puterile europene. « Importanța unei asemenea chestiuni (a cărei valoare nu trebuie nici exagerată nici scăzută) depinde de cantitatea ziselor arme și de felul în care ele au traversat Principatele ». Făcînd apel deci « într-un chip prietenesc » la buna credință a lui Cuza, ambasadorul îl roagă să comunice consulului englez din București piesele oficiale care sînt constatate: « 1) Dacă zisele arme au intrat în Principate în mod clandestin sau în mod public, 2) Care era calitatea lor [i.e. : ce fel de arme !] și cîte căruțe au fost întrebuintate spre a le transporta ». După ce pune aceste întrebări, ambasadorul continuă: « Sînt contraziceri greu de explicat după

¹ Vezi p. 40.

² Ambasadorul se referea, probabil, la o serie de măsuri luate de guvernul Crețulescu, măsuri între care și aceea de a se aplica legea și regulile de procedură judiciară sudiților, învățați de decenii cu un regim special. Pentru această serie de măsuri vezi A. D. Xenopol, *Nicolae Crețulescu, 1812—1900—1912*, București, 1912, p. 11—12.